

Charakterystyka specyficznych trudności w czytaniu i pisaniu. (fragment pracy dyplomowej z logopedii)

Zarówno pojęcie *specyficznych trudności w czytaniu i pisaniu* jak i *dysleksji rozwojowej* odnosi się do syndromu wybiórczych trudności w zakresie czytania i pisania (Bogdanowicz 2003, s.495).

Najpełniejszy chyba obraz tego zjawiska podaje najnowsza definicja dysleksji rozwojowej z 1994 r., sformułowana przez amerykańskie stowarzyszenie Orton Dyslexia Society, która brzmi następująco :

„Dysleksja jest jedną z wielu różnych trudności w uczeniu się. Jest specyficznym zaburzeniem o podłożu językowym, uwarunkowanym konstytucjonalnie. Charakteryzuje się trudnościami w dekodowaniu pojedynczych słów, co najczęściej odzwierciedla niewystarczające zdolności przetwarzania fonologicznego. Trudności w dekodowaniu pojedynczych słów są zazwyczaj niewspółmierne do wieku życia oraz innych zdolności poznawczych i umiejętności szkolnych; nie są one wynikiem ogólnego zaburzenia rozwoju ani zaburzeń sensorycznych. Dysleksja manifestuje się różnorodnymi trudnościami w odniesieniu do różnych form komunikacji językowej, często oprócz trudności w czytaniu dodatkowo pojawiają się poważne trudności w opanowaniu sprawności w zakresie czynności pisania i poprawnej pisowni.” (Borkowska, red.,2007, s. 141)

Specyficzne trudności w czytaniu i pisaniu są spowodowane zaburzeniami niektórych funkcji poznawczych i motorycznych, które występują u dzieci o prawidłowym rozwoju umysłowym. Podłożem tych zaburzeń jest nieprawidłowe funkcjonowanie ośrodkowego układu nerwowego.

Poszczególne rodzaje tych trudności mogą występować w izolacji lub łączyć się ze sobą. Są to:

- Dysleksja (rozwojowa) – trudności w czytaniu, często powiązane z trudnościami w pisaniu,
- Dysortografia – trudności w opanowaniu poprawnej pisowni (w tym popełnianie błędów ortograficznych),
- Dysgrafia – trudności w opanowaniu kaligrafii (niski poziom graficzny pisma, tzw. *brzydkie pismo*).

Najczęściej przyczynami niepowodzeń szkolnych są zaburzenia funkcji językowych, percepcyjno-motorycznych (sposobu słuchowego, wzrokowego, motoryki) i ich współdziałania (integracji percepcyjno-motorycznej), uwagi, pamięci (wzrokowej, słuchowej, ruchowej), lateralizacji (braku dominacji ręki, oka), orientacji w przestrzeni.

Uwarunkowania tych zaburzeń są wielorakie: dziedziczność, mikrouszkodzenia lub niedokształcenie układu nerwowego z okresu ciąży, porodu i pierwszych miesięcy życia. Zaniedbanie środowiskowe i dydaktyczne pogłębia zaburzenia i trudności dziecka.

Dzieci dyslektyczne należą do grupy uczniów o specyficznych potrzebach edukacyjnych. W przypadku stwierdzenia, że dziecko przejawia oznaki dysleksji lub dysortografii nauczyciel lub rodzice powinni jak najszybciej skonsultować się z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną. Specjalistyczna pomoc udzielona w porę może znacznie zminimalizować szkolne niepowodzenia dziecka i związane z nimi stresy.

Objawy specyficznych trudności w nauce czytania i pisania zależą od rodzaju zaburzonych funkcji, jak również od głębokości deficytu każdej z tych funkcji.

W poszczególnych etapach rozwoju objawy tzw. ryzyka dysleksji przedstawiają się następująco:

1. *W wieku niemowlęcym i poniemowlęcym* – opóźnienie rozwoju mowy i rozwoju ruchowym. Później niż rówieśnicy wypowiadają pierwsze słowa, zdania, później zaczynają chodzić i biegać. Mało zręcznie malują, ubierają się, nie podejmują rysowania.
2. *W wieku przedszkolnym 3-5 lat* - mała sprawność ruchowa całego ciała, mała sprawność rąk, słaba koordynacja wzrokowo-ruchowa, opóźniony rozwój lateralizacji, zaburzony rozwój spostrzegania wzrokowego i pamięci wzrokowej, opóźniony rozwój mowy.
3. *W klasie zerowej* – obniżona sprawność ruchowa, trudności w samoobsłudze, opóźniony rozwój lateralizacji, opóźniona orientacja w schemacie ciała i przestrzeni, trudności z rysowaniem figur geometrycznych, szlaczków, przy próbach czytania – przekręcanie wyrazów, przy pisaniu – odzwierciedlanie liter, brzydkie pisanie i rysowanie.
4. *W młodszym wieku szkolnym* – trudności w zapamiętywaniu wierszy, nazw miesięcy, liter w alfabecie, tabliczki mnożenia, mylenie liter, błędy przy przepisywaniu, trudności w czytaniu.
5. *Powyżej IV klasy* – błędy ortograficzne, trudności w zapamiętywaniu nazw, dat, nr telefonu, przekręcanie nazwisk, nazw, liczb wielocyfrowych. Trudności w nauce przedmiotów, które wymagają dobrej percepcji wzroku, przestrzennej i pamięci wzrokowej (geografia, geometria, chemia). Trudności w nauce przedmiotów, które wymagają dobrej percepcji i pamięci słuchowej (j. obce, biologia, historia).
6. *W wieku dorastania:*
 - wolne tempo czytania, trudności ze zrozumieniem i zapamiętywaniem, niechęć do głośnego czytania,
 - błędy ortograficzne,
 - trudne do odczytania pismo,

- przekręcanie długich i trudnych wyrazów,
- trudności z publicznym wypowiedaniem się,
- trudności z odróżnieniem strony lewej i prawej,
- trudności z zapamiętywaniem informacji przez telefon, mylenie cyfr przy wykrecaniu nr telefonu,
- mylenie dat i godzin,
- błędy przy wypełnianiu czeku, przekazu, formularzy.

Symptodem charakterystycznym dla dyslektyka jest: nierówna koncentracja uwagi, wolne tempo pracy. Uczeń dyslektyczny dotkliwiej odczuwa swoje trudności w klasach starszych. Okres dorastania stwarza też nowe problemy związane ze zwiększoną pobudliwością - trudności w koncentracji uwagi, szybką męczliwością, która dodatkowo utrudnia naukę (Bogdanowicz,2003).

W odniesieniu do dzieci, którym opanowanie umiejętności czytania i pisania sprawia szczególne trudności, należy podjąć odpowiednie działania profilaktyczne. Dzieci z nieprawidłowej ciąży i porodu, nieharmonijnie rozwijające się (np. z opóźnionym rozwojem mowy) to dzieci "ryzyka dysleksji". Im wcześniej zostaną objęte opieką, tym większe szanse, aby zapobiec ich trudnościom szkolnym.

Bibliografia:

1. Bogdanowicz M., (2003). *Specyficzne trudności w czytaniu i pisaniu* , w: *Logopedia. Pytania i odpowiedzi. Podręcznik akademicki* ,red. T. Gałkowski i G. Jarzębowska, Opole.
2. Borkowska A., Oszawa U, (2007). *Specyficzne trudności szkolne w opanowaniu czytania i pisania*, w: *Neuropsychologia kliniczna dziecka* , red. A. Borkowska, Ł. Domańska, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.